

EĞİTSEL OYUNLARIN ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN ÖFKE DÜZEYLERİNE ETKİSİ

¹Serkan ZENGİN^{ABCDE}

²Alper Tunga PEKER^{ABCDE}

A Çalışma Deseni (Study Design)

B Verilerin Toplanması (Data Collection)

C Veri Analizi (Statistical Analysis)

D Makalenin Hazırlanması (Manuscript Preparation)

E Maddi İmkânların Sağlanması (Funds Collection)

Özet: Bu çalışmanın amacı eğitimsel oyunların zihinsel engelli çocukların öfke düzeylerine etkisini incelemektir. Araştırmaya, Ağrı ilinde bulunan milli eğitim müdürlüğüne bağlı Ağrı özel eğitim uygulama merkezinde eğitim alan 1. kademe yaşları 8-15 arasın da olan 56 engelli çocuk katılmıştır. Çocuklar rastgele seçilerek, deney ve kontrol grubu şeklinde iki gruba ayrılmıştır. Deney grubuna 8 hafta süre ile haftada 1 gün 3 saat, eğitimsel oyun çalışmaları uygulanmış olup kontrol grubu yalnızca özel eğitim merkezinde ki çalışmalarına devam etmiştir. Çalışma öncesi ve sonrası olmak üzere deneklerin ebeveynlerine sürekli öfke ve öfke ifade tarzı ölçeği uygulanmıştır. Verilerin normallik sınaması yapılarak normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Grup içi karşılaştırmalarda two paired samples T testi kullanılmış olup gruplar arası karşılaştırmalarda ise independent T testi kullanılmıştır. Bu çalışmada hata payı 0.05 alınmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde; deney ve kontrol grubuna ilişkin son test sonuçları arasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Diğer taraftan, deney grubuna ilişkin ön test son test sonuçları arasında da istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir ancak kontrol grubunun sürekli öfke ve dışa yönelik öfke durumuna ilişkin ön test-son test sonuçları karşılaştırıldığında son test sonuçlarının anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmektedir ($P<0,05$). Deney ve kontrol grubuna ilişkin engel durumları açısından ön test-son test sonuçlarının karşılaştırılmasında ise deney grubunda bulunan iki engel türüne sahip bireylerin ön test-son test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Diğer yandan kontrol grubunda bulunan otizm'li bireylerin sürekli öfke ve dışa yönelik öfke ortalamaları incelendiğinde son test sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmektedir ($P<0,05$).

Anahtar Kelimeler: eğitimsel oyunlar, öfke, öfke ifade tarzı, engelli

¹ Sorumlu yazar, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ağrı, serkanzenin79@gmail.com

² Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ağrı, tungapeker@hotmail.com

THE EFFECT OF EDUCATIONAL GAMES ON THE ANGER LEVELS OF MENTALLY DISABLED CHILDREN

Abstract: Aim of this study is to examine the effects of educational games on the anger levels of mentally disabled children. First grade 56 disabled children in age of 8 - 15 who are studying at the Ağrı special education practicing center that is affiliated with directorate of national education located at Ağrı province, participated into the research. Children were randomly selected and divided into two groups as test group and control group. While education game studies were applied on the test group for 3 hours in one day of the week for 8 weeks, the control group only continued its studies in the special education center. Anger scale and anger expression scale were applied on the parents of subjects in the pre-study and post-study process. It was determined that data showed normal distribution by making normality test. Two-paired samples T test was used in intra-group comparisons, independent T test was used in the intergroup comparisons. Margin of error was regarded as 0.05 in this study. When the findings obtained were examined; a statistically significant difference could not be found between the last test results of test and control groups. On the other hand, a statistically significant difference could not be found between the pretest posttest results of the test group, however, when pretest-posttest test results of the control group regarding continuous anger and extrinsic anger state were compared, it is seen that posttest results are significantly higher ($P<0,05$). In the comparison of pretest-posttest test results of the test group and control group in terms of disability condition, a statistically significant difference could not be found between pretest-posttest test results of individuals who have two types of disability in the test group. On the other hand, when continuous anger and extrinsic anger means of autistic individuals in the control group were examined, it is seen that posttest test results are higher at a statistically significant extent ($P<0.05$).

Key Words: educational games, anger, anger expression, disabled person

SUMMARY

Introduction: Individual differences among people are universal situation. If any person is able to fulfill his/her basic activities within a day without needing to another person or other persons, he/she is accepted as "normal". However, if any person experiences a chronic disadvantage in not participating into dynamics of life fully or not adapting to these dynamics within the daily life, this condition is expressed as disability. Social relations in the cultural conditions affect the structure of culture, society and human who is a social being. When any person encounters with any incident, person or situation which prevents him/her to reach his/her pleasure world, he/she develops an anger feeling. Inability of getting his/her way, thinking that he/she is faced with unfair behaviors, loss of friends, missing opportunities which he/she believes not to come in future, quarrel, disrespect, frustration, not being understood by others may cause the person to get angry. Sports is a biological, pedagogic and social phenomenon which improves the health of person physiologically and psychologically, complies social behaviors, brings to a certain level in mental and motoric sense. In other words, sports are defined as a phenomenon which provides mental, spiritual and physical growth of the individual and coordination and socialization of the individual among these concepts. When the literature was examined, it was reported that sports contributes into socialization and relaxation of persons. **Aim:** On the basis of these informations, it was aimed in this study to examine the effect of educational games on the anger levels of the mentally disabled children. **Method:** First grade 56 disabled children in age of 8 - 15 who are studying at the Ağrı special education practicing center that is affiliated with directorate of national education located at Ağrı province, participated into the research. Children were randomly selected and divided into two groups as test group and control group. While education game studies that were designed according to the motor and mental skill levels of the children in test group were applied on for 3 hours in one day of the week for 8

weeks, the control group only continued its studies in the special education center. Anger scale and anger expression scale were applied on the parents of subjects in the pre-study and post-study process. For the purpose of determining the level of the anger management skill that is a dependent variable, "Trait Anger and Anger Expression Scale" that was developed by Spielberger et al. (1983) and adapted into Turkish by Özer (1994) was used in the research. **Statistical Analysis:** It was determined that data showed normal distribution by making normality test. Two-paired samples T test was used in intra-group comparisons, independent T test was used in the intergroup comparisons. Margin of error was regarded as 0.05 in this study. **Results:** When the findings obtained were examined; a statistically significant difference could not be found between the last test results of test and control groups. On the other hand, a statistically significant difference could not be found between the pretest posttest results of the test group, however, when pretest-posttest test results of the control group regarding continuous anger and extrinsic anger state were compared, it is seen that posttest results are significantly higher ($P<0,05$). In the comparison of pretest-posttest test results of the test group and control group in terms of disability condition, a statistically significant difference could not be found between pretest-posttest test results of individuals who have two types of disability in the test group. On the other hand, when continuous anger and extrinsic anger means of autistic individuals in the control group were examined, it is seen that posttest test results are higher at a statistically significant extent ($P<0,05$). **Conclusion:** While anger levels of children who participating in educational games were not increasing, anger levels of children who were in the control group were increasing. I could be thought that Educational games affect positively anger levels of children.

1.Giriş

İnsanlar arasındaki bireysel farklılıklar genel-geçer bir durumdur. Eğer kişi bir gün içerisindeki temel aktivitelerini başka kişi veya kişilere gereksinim duymadan yerine getirebiliyorsa "normal" olarak kabul edilir. Ama kişinin günlük hayatı içerisinde, yaşamın dinamiklerine tam olarak katılım gösterememesi ve uyum sağlayamaması hususunda herhangi bir kronik dezavantaj yaşıyorsa bu durumu da engellilik olarak ifade edilmektedir (Yetim, 2014).

Kültürel durumlar içerisinde gerçekleşen sosyal ilişkiler kültür, toplum ve kişinin özelliklerini etkilemektedir. Bireyler hayatları boyunca çevreye ve çevrede olanlara adapte olmaya çalışırlar. Çevre ve çevrede olanlara adapte olma çabası kişinin dünyaya gelişi ile başlamakta ve sürekli olarak gelişmektedir. Sosyal olma durumu, birden fazla karmaşık bileşen tarafından etkilenen bir durumdur. "Kişinin sosyalleşmesi" kavramında kastedilen bireyin içinde yaşamış olduğu kültür ve bu kültür ile ilişkili başka kültürleri de öğrenmesi kastedilmektedir. Bir başka deyişle, sosyalleşme bireylerin toplum tarafından sahiplenilmiş norm ve toplumsal değerlere uyum sağlamayı öğrenme ve topluma ilişkin bu düzeni içselleştirmesidir. Kişinin doğduğu andan ölüncüye kadar bu öğrenme süreci devam etmektedir. Bu süreç içerisinde çevresinde bulunan kişiler ve çevresel diğer faktörler bireylerin sosyalleşmesi için hayati öneme sahiptir (Yavuzer, 2000).

Kişi kendi haz dünyasına varmasını güçleştiren bir olay yâda durumla karşı karşıya kaldığında öfke durumu ortaya çıkmaktadır. İstenilene ulaşamama, hak etmediği davranışlara maruz kalma, bir dost veya arkadaşın yitirilmesi, karşısına çıkan önemli bir fırsatı kaybetme, karşıdaki tarafından anlaşılama, saygısızca

muamele görme, engellerle karşılaşma gibi durumlar bireylerin öfkelenmesine neden olabilmektedir. Bireylerin öfkelenmelerine neden olan durumlar kişiden kişiye farklı olabildiği gibi kişinin bazen öfkelenmediği bir duruma bazı zamanlarda öfkelenmemesi de görülebilmektedir. Bireylerin öfkelenmediği durumlarda; düşünceleri, davranışları, fizyolojik tepkileri ve duygularında normalin dışında farklılıklar oluşabilmektedir (Luhn, 1996).

Sosyal gelişim, kişinin doğumundan, yetişkin (ergin) olana dek geçen süre zarfında yaşadığı; Diğer bireylerle arasındaki ilişki ve bu bireylere yönelik gelişen duygusal durum, ilgi ve davranışsal tavır benzeri toplumsal olan tüm özellikleri içermektedir. Bir başka ifade ile sosyalleşme, bireyin çevresince kabul görmüş kural ve ilkelere uygun olan davranma şekli ortaya koyma sürecidir (Binbaşıoğlu, 1995). Zihinsel engelli çocuklar sosyal özellik açısından birtakım problemlere sahip olabilmektedirler. Bu problemlerden birkaçı, toplum içerisinde kişilerin engellilere karşı sergiledikleri davranışlar ve yaklaşımlarla ilgili iken bazıları ise çocukların kendilerinden beklenenleri ortaya koyma sırasında yaşadıkları başarısızlıklarla ilişkilidir (Ersoy ve Avcı, 2000).

Spor eğitimsel etkinlikler arasında yer alarak ortak hedefleri dile getirerek bu hedefler çevresinde birleşebilme duygusunu oluşturmaktadır. Tüm bunlara ek olarak spor sorumluluk duygusu, anlayışlı olma ve iş birliği içerisinde hareket edebilme yeteneklerini de geliştirebilmektedir. Sporun bireylere sabırlı ve enerjik bir yapı, sosyal topluluklar ve toplumla ilişki kurma becerisi kazandırması kişilerle toplum ilişkilerini uyumlu hale getirmektedir (Erkal, 1992).

Hutton ve Baumeister (1992)'e göre, gelişmiş farkındalık tavır-davranış arasındaki bağlantıyı güçlendirmektedir. Toplum içerisinde engelli kişilerin var olması, engelli bireylerin toplumla birleşme gereksinimi ve buna bağlı sorunlar doğurmaktadır. Tüm engel grupları içerisindeki çocuklardan, zihinsel bir engele sahip olanlar, zihinsel olarak bazı işlevleri ortaya koyma durumunda başka kişilerin desteğine ihtiyaç duyarak yaşayabilmektedirler. Bu sebeple toplumda ki kişilerin sporu ne oranda tanıdıkları, sporun fiziksel, fizyolojik, sosyolojik, psikolojik olarak çocukların gelişimine ne düzeyde katkı yaptığının farkına varabilmeleri, zihinsel engelli çocukların spora yönlendirilmesi açısından oldukça değerli olduğu düşünülmektedir.

Spor, bireyleri fizyolojik olarak ve psikolojik olarak ileri seviyeye taşıyarak geliştiren, olumlu yönde sosyal davranışlar edinmesine yardımcı olan, zihinsel ve motorik becerilerini arttıran sosyal bir olgudur. Başka bir deyişle, spor kişinin beden, ruh ve düşüncelerinin gelişmesine ve bu gelişim alanlarının birbirleri ile koordine olmasını sağlayan bir olgudur (Yetim, 2000).

Fiziksel aktivitelerin rehabilitasyona yardımcı olan özelliklerinin bulunduğu belirtilmektedir (Beasley, 1982). Sosyal destek bireylerin diğer bireyler tarafından aldığı yardım şeklinde ifade edilmektedir. Engelli bir çocuğun kendisine olumlu şekilde adapte olmasını çabuklaştırarak yaşam içerisinde hissedilen stress

seviyesinin azalmasına yardımcı olan en önemli etkenlerden biri sosyal olarak desteklemesidir. Bireyin sevilmesi, değer görmesi ve toplum tarafından kabul edildiği inancına varması, sosyal destek kavramı içerisinde yer almaktadır. Bireyler aileleri, eşleri ve arkadaşlarının yanı sıra rekreatif aktiviteler, eğlence faaliyetleri, toplumsal programlar ve profesyonel ekipler tarafından da sosyal olarak desteklenebilirler (Siklos ve Kerns, 2006). Engelli kişilerin sosyal hayata dâhil edilmesinin arttırılması, hayata uyum sağlaması, bireylerin farklı rol ve kimlikleri çevresinden edinmesi ve keşfetmesi, ekip ruhu kazanması ve engelin bireyde oluşturduğu olumsuz izlerin azaltılması konusunda spor çok önemli bir rol oynar (Groff ve ark., 2009).

Literatür incelendiğinde engelli bireylerin topluma kazandırılması, sosyal hayata dâhil edilmeleri, sahip oldukları engelin üzerlerinde oluşturduğu olumsuz izlerin azaltılması konusunda spor önemli bir unsur olduğu görülmektedir. Bu bilgilerden yola çıkarak bu araştırmanın amacı eğitsel oyunların zihinsel engelli çocukların öfke düzeylerine etkisini incelemektir. Sporun bireylerde rahatlatma, mutlu olma, sakinleşme gibi etkileri olduğu göz önüne alındığında eğitsel oyunların çocukların öfke düzeylerini azaltması veya mevcut seviyenin üzerine çıkmasını engellemesi araştırmadan elde edilecek sonuç olarak beklenmektedir.

2. YÖNTEM

Yöntem bölümünde; Çalışmaya ilişkin tasarlanan araştırma modeli, çalışmaya katılan deney ve kontrol grubunda ki katılımcılara ilişkin bilgiler, çalışmada kullanılan veri toplama aracına ilişkin geçerlilik-güvenilirlik araştırmaları, elde edilen verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel testler üzerinde durulmuştur.

Araştırma Modeli: Bu çalışma 8 hafta boyunca düzenli olarak uygulanan eğitsel oyunların zihinsel engelli çocukların öfke düzeylerine etkisi olup olmadığını inceleyen deneysel bir araştırmadır. Çalışma da ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır.

Araştırma Grubunun Oluşturulması: Araştırmanın evren örneklemini, Ağrı ilinde bulunan milli eğitim müdürlüğüne bağlı Ağrı özel eğitim uygulama merkezinde eğitim alan 1. Kademe yaşları 8-15 arasın da olan 28 kontrol grubu 28 deney grubu olmak üzere toplam 56 engelli çocuk oluşturmuştur. Çocuklar rastgele seçilerek, deney ve kontrol grubu şeklinde iki gruba ayrılmıştır. Deney grubuna 8 hafta süre ile haftada 1 gün 3 saat olmak üzere, deney grubundaki çocukların motor ve zihinsel beceri düzeylerine uygun olarak tasarlanmış eğitsel oyun çalışmaları uygulanmış olup kontrol grubu yalnızca özel eğitim uygulama merkezinde ki çalışmalarına devam etmiştir. Öğrencilerin eğitilebilir olmasına dikkat edilmiştir.

Veri Toplama Araçları: Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği kullanılmıştır. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği,

Spielberger ve ark (1983) tarafından geliştirilmiş olup Özer (1994) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği: Spielberger ve ark (1983) tarafından ilk olarak Sürekli Öfke Ölçeği geliştirilmiş daha sonra ölçek 1988 yılında Öfke İfadesi Ölçeği ile birleştirilmiş ve böylece Durumluk Sürekli Öfke İfadesi ölçeği olarak son şeklini almıştır (Spielberger, 1988). Ölçek toplam 44 soru ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar 10 sorudan oluşan durumluk öfke alt boyutu, 10 sorudan oluşan sürekli öfke alt boyutu ve toplam 3 alt boyuttan oluşan ve her bir alt boyutu 8 soru içeren öfke ifadesi alt ölçeğidir. Öfke ifadesi alt ölçeği; içe yönelik öfke, dışa yönelik öfke ve öfke kontrolü alt boyutlarını içermektedir. Ölçeğe ilişkin alt boyutlara göre güvenirlik sonuçları alfa katsayıları şu şekildedir; sürekli öfke = 0,67 -0,92, öfke kontrolü = 0,80 -0,90, içe yönelik öfke = 0,58 -0,76 ve dışa yönelik öfke = 0,69-0,91 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi: Verilerin analizi ve hesaplanan sonuçların bulunması için SPSS 23.0 istatistik programı kullanılmıştır. Verilerin normallik sınaması yapılarak normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Grup içi karşılaştırmalarda two paired samples T testi kullanılmış olup gruplar arası karşılaştırmalarda ise independent samples T testi kullanılmıştır. Bu çalışmada hata payı 0.05 alınmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya katılan bireylere ilişkin frekans ve yüzde tablosu

Gruplar	Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Deney	Kadın	14	50,0
	Erkek	14	50,0
	Toplam	28	100
Kontrol	Kadın	18	64,3
	Erkek	10	35,7
	Toplam	28	100
Yaş			
Deney	10 ve altı	23	82,1
	10 dan büyük	5	17,9
	Toplam	28	100,0
Kontrol	10 ve altı	17	60,7
	10 dan büyük	11	39,3
	Toplam	28	100
Engel Durumu			
Deney	Otizm	10	35,7
	Zihinsel engelli	18	64,3
	Toplam	28	100
Kontrol	Otizm	18	64,3
	Zihinsel engelli	10	35,7
	Toplam	28	100

Tablo 2. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ön test sonuçlarının deney ve kontrol grubu bakımından karşılaştırılması

Değişkenler	Gruplar	N	Ortalama	SD	Ortalamalar farkı	T	P	
Sürekli öfke	Ön test	Deney	28	2,0179	0,731	0,143	0,738	0,464
		Kontrol	28	1,8750	0,718			
İçe yönelik öfke	Ön test	Deney	28	2,0938	0,568	0,107	0,778	0,440
		Kontrol	28	1,9866	0,456			
Dışa yönelik öfke	Ön test	Deney	28	1,9732	0,555	0,076	0,465	0,644
		Kontrol	28	1,8973	0,662			
Öfke kontrolü	Ön test	Deney	28	2,0759	0,729	-0,375	-1,617	0,112
		Kontrol	28	2,4509	0,986			

*p<0,05

Tablo 2. İncelendiğinde, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarına ilişkin ön test sonuçlarının deney ve kontrol grubu bakımından karşılaştırılmasında; deney ve kontrol grubuna ilişkin ön test sonuçları arasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 3. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarına ilişkin son test sonuçlarının deney ve kontrol grubu bakımından karşılaştırılması

Değişkenler	Gruplar	N	Ortalama	SD	Ortalamalar farkı	T	P	
Sürekli öfke	Son test	Deney	28	2,1286	0,696	-0,028	-	0,889
		Kontrol	28	2,1571	0,829			
İçe yönelik öfke	Son test	Deney	28	2,1295	0,511	0,049	0,328	0,744
		Kontrol	28	2,0804	0,604			
Dışa yönelik öfke	Son test	Deney	28	2,0848	0,683	0,022	0,114	0,910
		Kontrol	28	2,0625	0,780			
Öfke kontrolü	Son test	Deney	28	2,2634	0,704	-0,138	-	0,497
		Kontrol	28	2,4018	0,805			

*p<0,05

Tablo 3. İncelendiğinde, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarına ilişkin son test sonuçlarının deney ve kontrol grubu bakımından karşılaştırılmasında; deney ve kontrol grubuna ilişkin ön test sonuçları arasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 4. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarının deney ve kontrol grubuna ilişkin ön test-son test sonuçları bakımından karşılaştırılması

Gruplar	Değişkenler	N	Ortalama	SD	Ortalamalar farkı	T	P	
Deney	Sürekli öfke	Ön test	28	2,0179	0,731	-0,110	-1,228	0,230
	Sürekli öfke	Son test		2,1286	0,696			
	İçe yönelik öfke	Ön test	28	2,0938	0,567	-0,035	-0,457	0,651
	İçe yönelik öfke	Son test		2,1295	0,511			
	Dışa yönelik öfke	Ön test	28	1,9732	0,555	-0,111	-1,471	0,153
	Dışa yönelik öfke	Son test		2,0848	0,683			
	Öfke kontrolü	Ön test	28	2,0759	0,729	-0,187	-1,536	0,136
	Öfke kontrolü	Son test		2,2634	0,704			
Kontrol	Sürekli öfke	Ön test	28	1,8750	0,717	-0,282	-2,365	0,025*

Sürekli öfke	Son test		2,1571	0,829			
İçe yönelik öfke	Ön test	28	1,9866	0,456	-0,093	-1,317	0,199
İçe yönelik öfke	Son test		2,0804	0,604			
Dışa yönelik öfke	Ön test	28	1,8973	0,662	-0,165	-2,070	0,048*
Dışa yönelik öfke	Son test		2,0625	0,780			
Öfke kontrolü	Ön test	28	2,4509	0,986	0,049	0,510	0,614
Öfke kontrolü	Son test		2,4018	0,805			

*p<0,05

Tablo 4. İncelendiğinde, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarının deney ve kontrol grubuna ilişkin ön test-son test sonuçları bakımından karşılaştırılmasında; deney grubuna ilişkin ön test son test sonuçları arasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Kontrol grubunun ise sürekli öfke ve dışa yönelik öfke durumuna ilişkin ön test-son test sonuçları karşılaştırıldığında son test sonuçlarının anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmektedir (P<0,05). Kontrol grubunun içe yönelik öfke ve öfke kontrolü ön test-son test sonuçları arasında herhangi bir anlamlı farklılık belirlenmemiştir.

Tablo 5. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarının deney ve kontrol grubuna ilişkin cinsiyetler açısından ön test-son test sonuçlarının karşılaştırılması

Gruplar	Cinsiyet	Değişkenler	Ortalama	N	Standart sapma	T	P
Deney	Kadın	Sürekli öfke ön test	2,1000	14	0,750	-0,056	0,956
		Sürekli öfke son test	2,1071	14	0,674		
		İçe yönelik öfke ön test	2,0982	14	0,583	-0,524	0,609
		İçe yönelik öfke son test	2,1607	14	0,543		
		Dışa yönelik öfke ön test	2,1071	14	0,648	-1,741	0,105
		Dışa yönelik öfke son test	2,2411	14	0,797		
		Öfke kontrolü ön test	1,9732	14	0,870	-1,680	0,117
	Öfke kontrolü son test	2,2232	14	0,785			
	Erkek	Sürekli öfke ön test	1,9357	14	0,730	-1,693	0,114
		Sürekli öfke son test	2,1500	14	0,743		
		İçe yönelik öfke ön test	2,0893	14	0,575	-0,085	0,934
		İçe yönelik öfke son test	2,0982	14	0,498		
		Dışa yönelik öfke ön test	1,8393	14	0,426	-0,667	0,517
		Dışa yönelik öfke son test	1,9286	14	0,530		
Öfke kontrolü ön test		2,1786	14	0,569	-0,632	0,538	
Öfke kontrolü son test	2,3036	14	0,641				
Kontrol	Kadın	Sürekli öfke ön test	1,9833	18	0,808	-1,634	0,121
		Sürekli öfke son test	2,2167	18	0,842		
		İçe yönelik öfke ön test	2,0347	18	0,506	-1,695	0,108
		İçe yönelik öfke son test	2,1875	18	0,628		
		Dışa yönelik öfke ön test	1,9097	18	0,637	-1,975	0,065
	Dışa yönelik öfke son test	2,1181	18	0,770			
	Öfke kontrolü ön test	2,3194	18	0,952	-0,384	0,706	
	Öfke kontrolü son test	2,3681	18	0,852			
	Erkek	Sürekli öfke ön test	1,6800	10	0,496	-1,673	0,129
		Sürekli öfke son test	2,0500	10	0,838		
İçe yönelik öfke ön test		1,9000	10	0,358	0,110	0,915	
İçe yönelik öfke son test		1,8875	10	0,538			

Dışa yönelik öfke ön test	1,8750	10	0,741	-0,724	0,487
Dışa yönelik öfke son test	1,9625	10	0,831		
Öfke kontrolü ön test	2,6875	10	1,054	1,678	0,128
Öfke kontrolü son test	2,4625	10	0,755		

*p<0,05

Tablo 5. İncelendiğinde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarının deney ve kontrol grubuna ilişkin cinsiyetler açısından ön test-son test sonuçlarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 6. Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarının deney ve kontrol grubuna ilişkin engel durumları açısından ön test-son test sonuçlarının karşılaştırılması

Gruplar	Engel durumu	Değişkenler	Ortalama	N	Standart sapma	T	P
Deney	Otizm	Sürekli öfke ön test	2,1000	10	0,699	-0,718	0,491
		Sürekli öfke son test	2,2400	10	0,581		
		İçe yönelik öfke ön test	2,1250	10	0,555	-0,758	0,468
		İçe yönelik öfke son test	2,2375	10	0,279		
		Dışa yönelik öfke ön test	1,9250	10	0,417	-1,991	0,078
		Dışa yönelik öfke son test	2,2125	10	0,702		
		Öfke kontrolü ön test	2,1250	10	0,835	0,532	0,608
	Öfke kontrolü son test	2,0000	10	0,609			
	Zihinsel engelli	Sürekli öfke ön test	1,9722	18	0,764	-1,004	0,330
		Sürekli öfke son test	2,0667	18	0,761		
		İçe yönelik öfke ön test	2,0764	18	0,589	0,076	0,940
		İçe yönelik öfke son test	2,0694	18	0,603		
		Dışa yönelik öfke ön test	2,0000	18	0,628	-0,172	0,866
		Dışa yönelik öfke son test	2,0139	18	0,681		
Öfke kontrolü ön test		2,0486	18	0,687	-2,890	0,057	
Öfke kontrolü son test	2,4097	18	0,726				
Kontrol	Otizm	Sürekli öfke ön test	2,0333	18	0,712	-2,153	0,046*
		Sürekli öfke son test	2,3889	18	0,723		
		İçe yönelik öfke ön test	2,1319	18	0,429	-2,066	0,054
		İçe yönelik öfke son test	2,3056	18	0,456		
		Dışa yönelik öfke ön test	1,9792	18	0,541	-2,151	0,046*
		Dışa yönelik öfke son test	2,2014	18	0,586		
		Öfke kontrolü ön test	2,0833	18	0,775	-0,456	0,654
	Öfke kontrolü son test	2,1389	18	0,701			
	Zihinsel engelli	Sürekli öfke ön test	1,5900	10	0,669	-0,972	0,357
		Sürekli öfke son test	1,7400	10	0,879		
		İçe yönelik öfke ön test	1,7250	10	0,398	0,408	0,693
		İçe yönelik öfke son test	1,6750	10	0,648		
		Dışa yönelik öfke ön test	1,7500	10	0,851	-0,504	0,626
		Dışa yönelik öfke son test	1,8125	10	1,034		
Öfke kontrolü ön test		3,1125	10	1,014	1,626	0,138	
Öfke kontrolü son test	2,8750	10	0,792				

* p<0.05

Tablo 6. İncelendiğinde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği alt boyutlarının deney ve kontrol grubuna ilişkin engel durumları açısından ön test-son test sonuçlarının karşılaştırılmasında, deney grubunda bulunan iki engel türüne sahip

bireylerin ön test-son test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Diğer yandan kontrol grubunda bulunan otizm'li bireylerin sürekli öfke ve dışa yönelik öfke ortalamaları incelendiğinde son test sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

4.TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı eğitsel oyunların zihinsel engelli çocukların öfke düzeyleri üzerine etkisini incelemektir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde deney ve kontrol grubuna ilişkin ön test sonuçları ve son test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Grup içi karşılaştırmalarda ise deney grubunun ön test sonuçları ile son test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmezsen kontrol grubunun ön test – son test sonuçları incelendiğinde; sürekli öfke ve dışa yönelik öfke sonuçları arasında son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bir artış tespit edilmiştir ($p<0.05$). Diğer taraftan deney ve kontrol grubuna ilişkin cinsiyetler açısından ön test-son test sonuçlarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$). Deney ve kontrol grubuna ilişkin engel durumları açısından ön test-son test sonuçlarının karşılaştırılmasında ise deney grubunda bulunan iki engel türüne sahip bireylerin ön test-son test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiş ancak kontrol grubunda bulunan otizm'li bireylerin sürekli öfke ve dışa yönelik öfke ortalamaları incelendiğinde son test sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı ölçüde yüksek olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

İlhan (2008) tarafından yapılmış bir araştırmada zihinsel engelli bireylerin sosyalleşme açısından gelişimine egzersizin etkisi incelenmiş olup deney ve kontrol grubunun ön test sonuçları arasında anlamlı farklılık tespit edemez iken son test sonuçları arasında ise deney grubu lehine anlamlı düzeyde farklılıklar tespit etmiştir. Aslan ve Çalışkan (2017) tarafından 20 zihinsel engelli çocuk üzerine yapılan bir başka araştırmada ise 8 hafta boyunca egzersiz programı uygulanan deney grubu ile kontrol grubunun ön test-son test sonuçları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Gençöz (1997) zihinsel engelli çocukların üzerine yapmış olduğu bir araştırmada basketbol eğitiminin çocukların davranış gelişimine etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında basketbol eğitimi alan çocukların davranış gelişimlerinde olumlu yönde değişiklikler tespit edilmiştir.

McMahon (1998)'un yapmış olduğu bir araştırmada sportif rekreatif faaliyetlerin engelli bireylerde çevreleri ve yaşadıkları toplum ile bütünleşebilmeleri, arkadaşlık bağları oluşturabilme ve sosyal olarak kabul edilme açısından önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Önceki bir araştırma zihinsel engelli çocukların öfke durumlarına etkisi incelenmiştir. Deney ve kontrol grupları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, cinsiyetler arası herhangi bir anlamlı farklılık belirlenmemiştir (Aslan ve Çalışkan,

2017). Sonuç (2012) tarafından bir diğer araştırmada zihinsel engelli bireylerin egzersiz sonrası öfke düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonuçlarının ön test-son test bakımından incelenmesinde cinsiyet değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır. Engel gruplarına yönelik yapılan başka çalışmalarda da cinsiyetin açısından anlamlı farklılıklar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Soyer ve ark., 2013, Garmez ve Rutter., 1985).

10-19 yaş grubunda bulunan eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada, spor eğitimi sonrasında zihinsel engelli çocukların sürekli öfke düzeylerinde anlamlı azalma meydana geldiği, ancak içe yönelik öfke, dışa yönelik öfke ve öfke kontrollerinde değişim meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır (Sonuç, 2012). Calfas ve Wendell (1994) 11-21 yaş arası gençlerde fiziksel aktivitenin psikolojik değişkenlere (depresyon, kaygı, stres, benlik saygısı, benlik kavramı, düşmanlık, öfke, entelektüel işlevsellik ve psikiyatrik bozukluklar) ilişkin 20 makaleyi incelemişler ve sonuç olarak, fiziksel aktivitenin olumlu bir etkisinin olduğunu bildirmişlerdir. Chiang (2003) yaptığı çalışmada otistik çocuklar için eğlenceli bir ortamda yapılan fiziksel aktivitelerin sonucunda, sosyal doğal etkileşimin arttığı, yalnızlık duygusunun azaldığını ve akranlarıyla arkadaşlıklarını pekiştirdiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak literatür incelendiğinde literatürde ki çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile bizim araştırmamızda elde edilen bazı sonuçların benzerlik gösterirken bazı sonuçların benzer olmadığı görülmüştür, deney ve kontrol gruplarının çalışma öncesi homojen bir yapıda olduğu ve çalışma sonrası kontrol grubu ile deney grubunun son testleri arasında ayrıca cinsiyet ve engel türüne göre elde edilen sonuçlarda da yukardaki çalışmalara benzer şekilde anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Öte yandan literatür de ki bazı çalışmalar da deney gruplarında uygulanan eğitim veya egzersiz programına bağlı olarak öfke düzeyleri açısından son test sonuçlarının olumlu şekilde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Literatürde ki çalışmalarda elde edilen bazı sonuçların bizim yapmış olduğumuz çalışmanın sonuçlarından farklı olmasının nedeni, araştırma grubunun yaşı, engel çeşidi, uygulanan eğitsel oyunların türü ve bu oyunlara ilişkin süre, sıklık gibi değişkenlere bağlanabilir. Araştırma da elde ettiğimiz sonuçlar yorumlandığında deney grubunun ön test-son test sonuçları arasında kayda değer bir farklılık tespit edilememesi eğitsel oyunların çocuklarda öfke düzeylerine bir etkisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir ancak kontrol grubunun sürekli öfke ve dışa yönelik öfke alt boyutlarına ilişkin son test puanlarının ön test puanlarından anlamlı derecede yüksek olması bizlere şu sonucu işaret edebilmektedir. Eğitsel oyun çalışmalarına katılan çocuklarda olumlu bir gelişme olmamasına rağmen herhangi bir olumsuz değişiklikte tespit edilmemiştir ancak eğitsel oyunlara katılmayan kontrol grubundaki çocuklarda olumsuz gelişmeler tespit edilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak eğitsel oyunların zihinsel engelli çocuklarda öfke düzeylerinde ki artışları önleyebileceği düşünülebilir.

5. KAYNAKÇA

Aslan, Ş., & Çalışkan, T. (2017). Zihinsel Engellilerde Egzersiz Ve Sportif Oyun Programı Öncesi Ve Sonrası Öfke Durumunun Karşılaştırılması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(1), 32-40.

Beasley, C. R. (1982). Effects Of A Jogging Program On Cardiovascular Fitness And Work Performance Of Mentally Retarded Adults. *American Journal of Mental Deficiency*.

Binbaşıoğlu, C. (1995). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Yargıcı Matbaası.

Calfas KJ., & Wendell, CT. (1994). Effects Of Physical Activity On Psychological Variables İn Adolescents. *Pediatric Exercise Science*. 6(4), 406-423.

Chiang, I. T. (2003). *Effects Of A Therapeutic Recreation İntervention Within A Technology-Based Physical Activity Context On The Social İnteraction Of Male Youth With Autism Spectrum Disorders* (Doctoral dissertation, Kinesiology Publications, University of Oregon).

Erkal, M. (1992). *Sosyolojik Açıdan Spor*. İstanbul: Kutsun Matbaası, 89.

Ersoy, Ö., & Avcı, N. (2000). *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri. Özel Eğitim*. İstanbul: YA-PA Yayınları,158.

Garmezy, N., & Rutter, M. (1985). *Stress, Coping And Development İn Children*. New York, Mc Grawhill.

Gençöz, F. (1997). The Effects Of Basketball Training On The Maadaptive Behaviours Of Trainable Mentally Retarded Children, *Research İn Developmental Disabilities*, 18, 1-8.

Groff, D. G., Lundberg, N. R., & Zabriskie, R. B. (2009). Influence Of Adapted Sport On Quality Of Life: Perceptions Of Athletes With Cerebral Palsy. *Disability and Rehabilitation*, 31(4), 318-326.

Hutton, D. G., & Baumeister, R. F. (1992). Self-Awareness And Attitude Change: Seeing Oneself On The Central Route To Persuasion. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(1), 68-75.

İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Kastamonu eğitim dergisi*, 16(1), 315-324.

Luhn, RR. (1996). *"Kızgınlıkla Başa Çıkma."* İstanbul. Alfa Yayınevi.

McMahon, D. J. (1998). *Social acceptance of children with developmental handicaps in integrated daycamps* (Doctoral dissertation, National Library of Canada= Bibliothèque nationale du Canada).

Özer, A. K. (1994). Sürekli Öfke (Sl-Öfke) ve Öfke İfade Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçekleri Ön Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 26-35.

Siklos, S., & Kerns, K. A. (2006). Assessing Need For Social Support İn Parents Of Children With Autism And Down Syndrome. *Journal of autism and developmental disorders*, 36(7), 921-933.

Sonuç, A. (2012). *Zihinsel engellilerde sporun öfke düzeyine etkisi* (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı).

Soyer, F., Gülle, M., Mızrak, O., Zengin, S., & Kaya, E. (2013). Spor Yapan Bedensel Engelli Bireylerin Çeşitli Değişkenlere Göre Yılmaz Düzeylerinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2).

Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 6 (1), 29 -41, 2019

www.sportifbakis.com

E-ISSN: 2148-905X

doi: 10.33468/sbsebd.82

url: <https://doi.org/10.33468/sbsebd.82>

Spielberger, C., Jacobs, G., Russell, S., & Crane, R. (1983). *Assessment Of Anger: The Statetrait Anger Scale*. *Adv Pers Assess* 2: 159-187.

Yavuzer, H. (2000). *Çocuk Psikolojisi*, Altın Kitaplar, İstanbul ,55.

Yetim, A. (2000). *Sosyoloji ve Spor*. Ankara: Topkar Matbaacılık.

Yetim, AA. (2014). Engelliler Sporuna Sosyolojik Yaklaşım. II. *Uluslararası Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi Bildiri Özetleri kitabı*. 2-4 Mayıs. Batman. 3-9.

Yılmaz, N. (2004). Öfke İle Başa Çıkma Eğitiminin ve Grupla Psikolojik Danışmanın Ergenlerin Öfke İle Başa Çıkabilmeleri Üzerindeki Etkileri. *Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.

Makale Geliş (Submitted) : 08.01.2019

Makale Kabul (Accepted) : 24.03.2019